

การปฏิรูปการศึกษา การศึกษายุค 4.0 : โดย ประเสริฐ ตันสกุล

☛ นำเสนอเมื่อ 6 ก.พ. 2560

การปฏิรูปการศึกษา การศึกษายุค 4.0 : โดย ประเสริฐ ตันสกุล

การปฏิรูปการศึกษา

การศึกษายุค 4.0 ต้องการการสอน

และการเสริมสอนสรรสร้างลักษณะนิสัยด้วย

ทุกครั้งที่ย้ายกลุ่มอำนาจเข้ามาเป็นรัฐบาล เรื่องความมั่นคง เศรษฐกิจ กับการศึกษา จะเป็นสามเรื่องหลักที่รัฐบาลทุกคณะสัญญากับประชาชนว่าจะต้องคิดใหม่ทำใหม่ สองเรื่องแรกเป็นเรื่องเฉพาะหน้า ทำได้จริงอย่างที่พูดหรือไม่ คนทั่วไปก็รู้ได้ จากการดำเนินชีวิตปกติประจำวัน

ส่วนเรื่องที่สาม คือการปฏิรูปการศึกษาที่ทำมาหลายครั้งหลายรอบแล้ว เรื่องแก้กฎหมาย ปรับปรุงกระทรวง ทำแผนการศึกษาห้าปี สิบห้าปี ยี่สิบปี ต่อไปอาจร้อยปี ผลลัพธ์ให้มีคุณภาพ เป็นเรื่องที่ได้ฟังซ้ำๆ เหมือนฟังแผ่นเสียงตกร่องอยู่ แมแต่ครั้งนี้เสียงร้องและทำนองคล้ายของใหม่ แต่ที่แท้เป็นของเก่าเล่าใหม่ จัดฉากใหม่โดยยึดติดอยู่กับหลักคิดเดิมที่ว่า การศึกษาคือ การ “**สั่งสอน**” ใหม่มีความรู้เนื้อหาวิชา ด้วยการจัดสิ่งแวดล้อมให้คนที่ไม่เคยสอนมากำหนดและรับรองหลักสูตรมาตรฐาน จัดโครงสร้างและตำแหน่งบริหาร เพื่อให้มีอำนาจมากขึ้น ชีตวงให้ครูเดินประเมินทุกย่างก้าว ไม่ยอมไปไหน

ในช่วงนี้ นิยมพูดกันว่าเราอยู่ในยุค 4.0 แล้ว เราจะต้องเตรียมคนให้สู้กับใครๆ ในอาเซียน ต้องปรับปรุงหลักสูตร ต้องให้ครูสอนเก่งเหมือนครูดังๆ โรงเรียนกวดวิชา อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาต้องเขียนผลงานไปตีพิมพ์เยอะๆ ต้องมีงานวิจัยหลายๆ เรื่อง มหาวิทยาลัยต้องเน้นทำวิจัยมากกว่าสอน เพราะมีนักศึกษาลดลงทุกปี เป็นแนวคิดที่น่าทึ่งจริงๆ

โลกยุค 4.0 ตามความเข้าใจของชาวบ้าน หมายถึงยุคเทคโนโลยีหุ่นยนต์ ที่หุ่นยนต์ทำงานแทนคนได้ทุกอย่าง สร้างผลผลิตมาตรฐานได้จำนวนไม่จำกัด ต้นทุนต่อหน่วยต่ำ คนต้องไปทำอย่างอื่นที่หุ่นยนต์ทำไม่ได้ บทบาทของคนจึงต้องเปลี่ยนไป

แต่ใน**การปฏิรูปการศึกษา**ที่ท่านกำลังคิดทำกันอยู่
จึงยังเน้นเฉพาะเพียงส่วนของการถ่ายทอดวิชาความรู้ ทักษะอาชีพ และการสังคม ด้วยการ “**สั่งสอน**”
พุทธ-พละ-หัตถะ กับ “**อบรม**” จริยะ ดุจเดิม ไม่ต่างกับเมื่อร้อยปีก่อน

ในระดับอุดมศึกษา ท่านก็วนอยู่ในเขาวงกต ขยาย ยุบ เลิก เพิ่ม
องค์กรและตำแหน่งในหน่วยงานบริหารจัดการทางการศึกษา เคยแยกมหาวิทยาลัยจากกระทรวงศึกษาธิการ
ไปตั้งหน่วยกำกับดูแลสั่งการในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ขยายอำนาจเป็นทบวงมหาวิทยาลัย
เพิ่มหน่วยงานและตำแหน่งแล้วเวียนกลับมาเป็นแห่งอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ
นี่ก็จะเริ่มแตกตัวไปตั้งเป็นกระทรวงอุดมศึกษาเพิ่มรัฐมนตรี เพิ่มปลัด เพิ่มรอง เพิ่มผู้ตรวจ อีกแล้ว

ในระดับประถมศึกษาก็เคยโยกไปสังกัดมหาดไทยเป็นการศึกษาประชาบาล เพิ่มหน่วยงาน แล้วโยกกลับมาในกระทรวงศึกษา ขยายอำนาจบริหารเป็นแห่งในระบบปีห้าหัว หรือโนตดนตรีสากลหาเสนสำหรับวางตัวโนต มี-ซอล-ที-เร-ฟา สายใครสายมัน นี่ก็กำลังคิดทางหน่อต่อแขนง ออกเป็น 13 ทบวงการศึกษา ประจำตามภาคภูมิศาสตร์อีกแล้ว

ที่ผ่านมา

ท่านได้ทุ่มเททรัพยากรมหาศาลให้การสร้างองค์กรตรวจประเมินสถานศึกษาเพื่อตีตราว่าสถานศึกษาแห่งใดมีคุณภาพระดับใด อาจจะทำให้เด็กไทยไม่ศึกษา ไม่ยกพวกตีกัน ไม่ไชยาเสพติด ครูสอนดี เด็กคิดเป็น ช่วยให้อแม่เด็กเลือกโรงเรียนได้ถูกที่ถูกทางตามกำลังเศรษฐกิจ และบัณฑิตจากสถาบันอุดมศึกษาจะมีความรู้ตามหลักสูตรมาตรฐานตามระเบียบของกระทรวง ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน แล้วเด็กไทยก็จะเทกว่าเด็กอาเซียน...จะพาชาติมันคงได้

เร็วๆ นี้ เมื่อผลสอบความสามารถของเด็ก ซึ่งว่าเด็กไทยตกอันดับไปอยู่หลังสิงคโปร์และเวียดนาม กลุ่มผู้รู้และผู้มีหน้าที่ก็อธิบายว่า เป็นเพราะเด็กที่เขาสอบในครั้งนี่ไม่ใช่เด็กเก่งของระบบการศึกษาไทย เราไม่ได้คัดเด็กเก่งที่สุด เขาสอบ...นั่นแปลว่าผลการสอบของเขาเชื่อถือเอาเป็นสาระไม่ได้ เพราะเขานำเด็กไม่เก่งของเราไปเทียบกับเด็กเก่งของเวียดนาม คราวหน้าถ้าเราคัดเด็กหัวกะทิจากโรงเรียนใหญ่ๆ ส่งเขาสอบ เราก็จะไม่แพ้ก็แค่นั้น ไม่เห็นจะยาก...จบ

คิดง่ายดี แต่มันเป็นคำตอบหรือคำแก้ตัวกันละ หลายคนเห็นว่าควรคิดใหม่ทำใหม่ เดินหน้าเสียบางไต่แล้ว

ผลจากการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา ที่เห็นชัดเป็นมหัศจรรย์ คือ การเปลี่ยนการ “ทำงาน”

ของครูมาเป็นการ “ทำรายงาน” และ “ทำเอกสารหลักฐาน” การประเมิน และเกิดสถานการณ์สำคัญ “ตัวชี้วัด” ที่มากับคลื่นสึนามิการประเมิน ครูต้องลอยคอทำผลงานเขียนบทความและตำราวิชาการ ฝ่าทะเลแบบฟอรัม ในขณะที่เด็กไปหาความรู้จากกูเกิล และจากครูโรงเรียนกวดวิชา เพื่อจดจำเอาไวสอบ ความก้าวหน้าของครูมาจากการทำรายงาน แทนที่จะมาจากการทำงาน ผลการศึกษาที่ปรากฏสู่เด็กก็จะมี แก๊ต แพนต์ ไอเน็ต เอเน็ต อีเน็ต และพีชา คอยสอบคัดจำแนกให้เองว่าใครตอบข้อสอบเก่งกว่าใคร

รัฐบาลท่านบอกว่าวันนี้เราอยู่ในยุค 4.0 แล้ว ท่านต้องรู้แตกฉานกว่าใครๆ อยู่แล้วว่า คนที่จะเป็นกำลังในการพัฒนาชาติ ในยุค 4.0 นอกจากจะต้องมีทักษะจากความรู้ตามหลักสูตรที่ได้จดจำว่าเรียนมาที่ฝรั่งเรียกว่า ค็อกนิทีฟ สกิล (Cognitive skills) ส่วนหนึ่ง แล้วยังต้องมีทักษะอีกส่วนหนึ่ง ที่ฝรั่งเรียกว่า นันค็อกนิทีฟ สกิล (Non-cognitive skills) คือทักษะที่ได้จากการทำงานของมนุษย์สมองส่วนหน้า ซึ่งมาจากการหล่อหลอมฝึกปฏิบัติให้เป็นคนไม่มั่งกายมีจิตมุ่งมั่นที่จะยืนหยัดใช้ความคิดใครครวญไตร่ตรองด้วยตนเอง สร้างสรรค์แนวทางในการพิชิตปัญหา (Conscientiousness)

ทักษะส่วนนี้ ฝรั่งเรียกว่า grit หมายถึงความมุ่งมั่นบากบั่นไม่มั่งกาย ที่เป็นคุณลักษณะ (personality) หรือลักษณะนิสัย (Character) ซึ่งในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลนี้ ถือว่าเป็นคุณลักษณะหรือลักษณะนิสัยที่จำเป็นต้องปลูกฝังให้กับเยาวชนทุกคน นอกเหนือไปจากการให้ความรู้เนื้อหาวิชาในตำราเรียน ที่เรียกว่า พุทธิศึกษา พลศึกษา จริยศึกษา และหัตถศึกษา

เป็นทักษะที่ทุกคนต้องมีและจะต้องสร้างขึ้น โดยอาศัยการหล่อหลอมโดยการฝึกให้ทำจนชำนาญจนเป็นนิสัยติดตัวที่แสดงออกโดยอัตโนมัติ คำว่า จิตตะ มานะ วิริยะ อุตสาหะ เป็นเพียงความรู้ที่เราสอนให้จดจำ แต่เราไม่เคยปลูกฝัง

ในยุคนี้ครูอาจารย์ในสถานศึกษาทุกระดับ จะต้องทำหน้าที่ให้ครบทั้งสองส่วน คือให้ความรู้ด้วยการ “สั่งสอนอบรม” ส่วนหนึ่งกับอีกส่วนหนึ่งคือ การ “เลี่ยมสอน” เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยที่เกิดจากการพัฒนาทักษะต่างๆ ของสมองส่วนหน้า โดยอาศัยกระบวนการสอน และการฝึกให้ทำซ้ำๆ ให้มีความมุ่งมั่นบากบั่นมุ่งมั่นไม่ย่อท้ออายุๆ ด้วยการผลิต การจาง และทางก้าวหน้าในวิชาชีพครู จึงเป็นประเด็นเฉียบพลันที่จะต้องได้รับการปฏิรูปอย่างจริงจัง

ข้อสมมุติฐานที่เคยมีมาว่าทุกคนที่มีความรู้เนื้อหาวิชาที่สอนได้ เป็นครูได้ใช้ไม่ได้ก็ต่อไปแล้ว นักวิชาการเฉพาะสาขา ที่จะประกอบอาชีพครู ต้องมีความรู้และทักษะ ด้านการสอน วิธีสอน

จิตวิทยาที่เกี่ยวข้องของรู้หลักการสอนและหลักการศึกษาด้วย
ครูอาจารย์ที่แม้มีความรู้เนื้อหาวิชาส่วนแคบและลึกเพียงใด หากไม่รู้วิธีสอนวิชานั้นๆ ตามหลักวิชาครู
ก็ไม่สามารถตอบใจของการสร้างบุคลิกภาพให้แก่เยาวชนยุค 4.0 ได้

การปฏิรูปการศึกษาในยุคนี้ จึงต้องเน้นที่เด็กกับครู ไม่ใช่ขยายอำนาจผู้บริหารด้วยการสร้างองค์กรมหาอำนาจ

แต่ในทางปฏิบัติ ณ วันนี้ท่านก็ยังคงบรรเลงเพลง ยุบกรม ย้ายสำนัก เพิ่มคณะกรรมการ แยกกระทรวง
แยกเขต รวมเขตแยกภาค ตั้งสำนักเพิ่ม ตั้งตำแหน่งบริหารเพิ่มสร้างสำนักงานเพิ่ม ยุบรวมโรงเรียน
จัดคนลงตำแหน่งบริหารระดับสูงที่ว่าง อยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ
เอาตำแหน่งที่ว่างอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการไปยุบรวมตั้งเป็นตำแหน่งระดับปลัดกระทรวงในภาคภูมิศาสตร์เพิ่มขึ้น
อีก 13 แห่ง แล้วจัดคนส่วนเกินในกระทรวงอื่นมานั่งตำแหน่ง ตามหลักคิดแบบทำนาหวาน
ซึ่งก็ไม่มีใครบอกได้ว่าท่าน “ขยายโอกาสให้กำลังคนส่วนเกิน” หรือ “ขยายอำนาจบริหาร” เช่นนี้จะทำให้
“เด็กไทยใฝ่ศึกษา และพาชาติมั่นคง” ตามที่ให้เด็กกว่าตาม หรือหาไม่

การที่เราตกลงให้ในเดือนมกราคมทุกปี มีวันเด็กกับวันครู ก็บอกเป็นนัยๆ ว่าเด็กกับครู
คือแกนสำคัญของการพัฒนาการศึกษาของชาติ ซึ่งในวันเด็กแห่งชาติปีนี้
รัฐบาลนี้ดูสุดสาหัสทำให้ทำาเนียบรัฐบาลปรากฏภาพชัดเป็น ทำาเนียบไดโนเสาร์ ก็ไม่แน่ใจว่าจะบอกไปอะไรหรือเปล่า
วันครูแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการก็ประกาศนโยบายให้บันทึกการสอนของครูโรงเรียนกวดวิชาต่างๆ เป็นวิดีโอ
ลงในซีดี แจกให้เด็กตามโรงเรียนต่างๆ ที่ไม่มีโอกาสเรียนกวดวิชาได้เรียน
ให้ครูทุกโรงเรียนสอนเหมือนโรงเรียนกวดวิชา คงหวังแก้ปัญหาพจนว
กระทรวงนี้ไม่ได้เป็นเตาถ่านปีหนึ่งทองอีกต่อไปแล้ว

ในส่วนของเนื้อหาหลัก เหมือนกับท่านกำลังท่องสูตรคูณ สองหนึ่งเป็นสอง สองสองเป็นสี่...
คือยังเน้นเฉพาะถ่ายทอดความรู้ ยังไม่เคลื่อนไหวไปแมแต่จะพูดถึง เรื่องเสริมสร้างบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย
ฝึกทักษะทางสมองและปัญญา และการพัฒนาศักยภาพเยาวชนให้เป็นคนมุ่งมั่นบากบั่นไม่มกง่าย
รู้จักคิดสร้างเสริมและต่อยอดเลย คำว่า “ให้คิดเป็น” เป็นเพียงโวหารในหองประชุม
มาตั้งแต่ยุคขยายการศึกษาภาคบังคับเจ็ดปี

ตอนนี้ก็ใช้ว่า “คิดวิเคราะห์” แทน เพื่อให้ดูแปลกใหม่ ก็เท่านั้น

สำหรับในช่วงสามรัฐมนตรีว่าการของรัฐบาลนี้ งานสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาที่มีความพิเศษ
คือการนำอำนาจเบ็ดเสร็จตามมาตรา 44 มาเป็นเครื่องมือบริหารการศึกษาแทนการใช้อกฎหมายหลัก
จะปลดใครถอดใครนายชี้ได้ทันที
ซึ่งได้รับเสียงเชียร์กึกก้องจากคนดังหลายกลุ่มทั้งในกระทรวงและในสถาบันอุดมศึกษา แสดงว่าองเชียร์
ยังเข้าใจว่าการปฏิรูปการศึกษา คือการขยายอำนาจ ทำให้ผู้บริหารในกระทรวงมีอำนาจเบ็ดเสร็จ
สั่งการเด็ดขาดผ่านกลุ่มตัวแทนได้
โดยรวมศูนย์อำนาจไว้กับรัฐมนตรีกับปลัดกระทรวงและเลขาธิการสำนักงานส่วนกลาง...น่าสนุก

ท่านได้ใช้อำนาจมาตรา 44 จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา
เปลี่ยนบทบาทของเจ้าหน้าที่ในหน่วยบริหารกลาง
ที่ต้องสนับสนุนส่งเสริมใหม่หาวิทยาลัยกาวหนาทางวิชาการโดยอิสระ ภายใต้ขอบเขตแห่งศักยภาพของแต่ละแห่ง
ไปเป็นให้หน่วยบริหารธุรการกลางมีอำนาจเหนือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่จัดตั้งตาม พ.ร.บ.
เพื่อลดความเป็นอิสระทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาให้อยู่ในกรอบทิศทางที่ฝ่ายบริหารธุรการกำหนด
อาจหลักความมั่นคงของประเทศ นัยว่าเพื่อให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
เป็นศูนย์กลางอำนาจสามารถสั่งการต่อสถาบันอุดมศึกษาทั้งปวงใหม่ ทำมา-พิ-บาน คือ ไม่แตกแถวได้
โดยไม่มีส่วนใดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพนักศึกษาและทรัพยากรมนุษย์เลย

หลายคนคงได้แต่คิดว่าผู้เสนอให้นำอำนาจเบ็ดเสร็จมาใช้ลักษณะนี้ เป็นอาการคิดของผู้มีความรู้ท่วม
แต่ขาดคุณลักษณะจำเป็นสำหรับคนในยุค 4.0 (grit) จึงเสนอให้ทำาง่ายๆ คือเดินวนอยู่ในเขาวงกตไปเรื่อยๆ

คงไม่มีใครกล้าพูดตรงๆ อาจเป็นเพราะกลัวถูกสั่งนำตัวไปปรับทัศนคติ...มั้ง เพราะมาตราสี่สิบสี่ แค้ได้ยื่นก็ทางลู่
หุดกแล้ว

หยุดใช้เงินภาษีอากรเพื่อการขยายอำนาจหน่วยบริหารทุกรูปแบบกันเสียที่เถอะทุนหัว...
ขอให้คณะกรรมการมหาอำนาจที่ตั้งขึ้นมาจนอักษรไทยจะไม่พอไซเป็นชื่อย่อยอยู่แล้วนั้น
เลิกคิดสร้างแผนบริหารการศึกษาระยะยี่สิบปี รอยปี ขางหนาให้รัฐบาลในอนาคตเขาปฏิบัติได้แล้ว
ขอเพียงกำหนดภาพผลลัพธ์ที่ต้องการ
ให้เป็นกรอบเป้าหมายและวัตถุประสงค์หลักของการศึกษาสำหรับประชาชนยุค 4.0
ให้ชัดเจนเป็นที่ยอมรับของประชาชนก็พอแล้ว รายละเอียดทางปฏิบัตินอกนั้น
ให้เป็นหน้าที่ของรัฐบาลในอนาคตที่อาสาเขามาบริหารโดยรับผลประโยชน์ตอบแทนจากภาษีของประชาชนเขาได้แสด
ดงฝีมือบาง เขาจะต้องหาคนดีมีฝีมือเขามาทำแผนปฏิบัติ ทำไม่ได้ประชาชนก็จะขับไล่ไปเอง

ขอเพียงอย่าใช้อำนาจมาตรา 44 คุ่มครองให้อยู่เหนือกฎหมายค้างไว้ก็แล้วกัน

ขอบคุณที่มาจาก [มติชนออนไลน์](#) วันที่ 6 ก.พ. 60 เวลา 13:49 น.